

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

27 marca 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Dończyk (przewodniczący)

SSN Monika Koba

SSN Roman Trzaskowski (sprawozdawca)

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 27 marca 2025 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej R.M.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie

z 17 września 2021 r., VII AGa 81/21,

w sprawie z powództwa R.M.

przeciwko W. spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w W.

o zapłatę,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu w Warszawie do ponownego rozpoznania
i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

Monika Koba

Dariusz Dończyk

Roman Trzaskowski

(K.L.)

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 17 września 2021 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie w punkcie pierwszym (I) oddalił apelację powoda R. M. od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 4 sierpnia 2020 r., zasądzającego na jego rzecz od W. sp. z o.o. w W. (dalej – „Spółka”) kwotę 11.886 euro wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 22 stycznia 2020 r. do dnia zapłaty (pkt. 1), oddalającego powództwo w pozostałym zakresie (pkt 2) oraz rozstrzygającego o kosztach (pkt 3), a w punkcie drugim (II) orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego.

Żądanie powoda zostało oddalone co do kwoty 23.772 Euro wraz z bliżej oznaczonymi odsetkami, domagał się on bowiem zapłaty kwoty 35.658 euro – z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od kwot po 11.886 euro od: 22 stycznia, 22 lutego i 22 marca 2020 r. – z tytułu odszkodowania w związku z wypowiedzeniem umowy z dnia 15 października 2018 r. o świadczeniu usług pilota samolotów za okres od 1 grudnia 2019 r. do 31 stycznia 2020 r.

W sprawie ustalono m.in., że w dniu 15 października 2018 r. powód - w ramach prowadzonej działalności gospodarczej - zawarł ze Spółką umowę o świadczenie usług pilota samolotów pasażerskich na czas określony od dnia 1 stycznia 2019 r. do dnia 31 grudnia 2023 r. („Umowa”), za wynagrodzeniem określonym w § 6 Umowy.

Zgodnie z § 10 ust. 3 Umowa mogła zostać rozwiązana przez każdą ze stron z zachowaniem 3-miesięcznego okresu wypowiedzenia, licząc od końca miesiąca kalendarzowego, w którym wypowiedzenie zostało doręczone.

Z kolei w § 10 ust. 4 Umowy określono przyczyny uzasadniające rozwiązanie Umowy bez okresu wypowiedzenia, wskazując przykładowo niemożność świadczenia pracy przez powoda z przyczyn leżących po jego stronie.

Do usług powoda nie było zastrzeżeń. W okresie od 1 stycznia do 30 listopada 2019 r. otrzymał on wynagrodzenie w kwocie 130.753,72 euro netto, czyli średnio miesięcznie 11.886 euro netto.

Pismem z dnia 19 sierpnia 2019 r. Spółka złożyła powodowi oświadczenie o wypowiedzeniu Umowy, na podstawie § 10 ust. 3, z zachowaniem trzymiesięcznego okresu wypowiedzenia, ze skutkiem na dzień 30 listopada 2019 r. Oświadczenie to zostało doręczone powodowi dopiero w dniu 17 września 2019 r.

Pismem z 12 grudnia 2019 r. powód wezwał pozwanego do zapłaty odszkodowania.

Oceniając ustalone fakty, Sądy obu instancji były zgodne, że strony łączyła umowa o świadczenie usług, która została wypowiedziana z zachowaniem trzymiesięcznego okresu wypowiedzenia, który upłynął w dniu 31 grudnia 2019 r., wobec doręczenia wypowiedzenia w dniu 17 września 2019 r.

Dostrzegły, że zgodnie z art. 746 § 1 k.c. – mającego odpowiednie zastosowanie do umów o świadczenie usług (art. 750 k.c.) - zleceniodawca może je wypowiedzieć w każdym czasie, z czym w przypadku odpłatnego zlecenia wiąże się obowiązek uiszczenia zleceniobiorcy części wynagrodzenia odpowiadającej jego dotychczasowym czynnościom, a jeżeli wypowiedzenie nastąpiło bez ważnego powodu – także obowiązek naprawienia szkody. Tym niemniej zgodnie przyjęły – biorąc także pod uwagę zasadę swobody umów wyrażoną w art. 353¹ k.c. - że przepis ten ma charakter dyspozytywny, co oznacza, iż co do zasady strony mogą samodzielnie określić w umowie przesłanki oraz termin wypowiedzenia. Wprawdzie nie mogą zrzec się z góry uprawnienia do wypowiedzenia zlecenia z ważnych powodów (art. 746 § 3 k.c.), jednakże, zdaniem Sądu Apelacyjnego, mogą wyłączyć roszczenie o odszkodowanie w razie wypowiedzenia umowy bez ważnych powodów, czyniąc to zarówno wprost, jak i w sposób dorozumiany. Jeśli zatem strony zastrzegły termin wypowiedzenia, tym samym określiły z góry, po jakim czasie wygaśnięcie stosunku zlecenia nie będzie już stanowiło naruszenia ich interesu. Dokonanie takiego wypowiedzenia (z zachowaniem jego okresu) nie rodzi odpowiedzialności odszkodowawczej nawet w braku ważnych powodów wypowiedzenia.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego *lege non distinguente* dotyczy to zarówno umów zlecenia zawartych na czas oznaczony, jak i zawartych na czas nieoznaczony, ustawodawca bowiem nie stawia żadnych dodatkowych warunków dla rozwiązania umowy zawartej na czas określony. Oznaczenie w umowie czasu jej obowiązywania

wyznaczają jedynie maksymalny okres współpracy stron i nie jest bezwzględnie gwarancją minimalnego okresu wykonywania umowy pod rygorem odpowiedzialności odszkodowawczej na wypadek wypowiedzenia umowy bez ważnych powodów. Szczególnie przy outsourcingu pracowników - zlecaniu prac na zewnątrz, korzystaniu z zewnętrznych pracowników – ów maksymalny okres może być związany z czasem, na który została zawarta umowa z przedsiębiorcą korzystającym z outsourcingu. *In casu* zaś – zgodnie z preambułą do Umowy - Spółka jedynie kieruje ludźmi do świadczenia usług w charakterze pilota na podstawie umów cywilnoprawnych na rzecz firmy R..

W ocenie Sądu odwoławczego należy zatem odróżnić przewidziane w § 10 ust. 3 Umowy swobodne prawo jej wypowiedzenia (bez żadnych dodatkowych warunków) z zachowaniem 3-miesięcznego okresu wypowiedzenia od przewidzianych w § 10 ust. 4 Umowy okoliczności – równoznacznych z ważnymi powodami w rozumieniu art. 746 k.c. – uzasadniających rozwiązanie Umowy ze skutkiem natychmiastowym.

W konsekwencji Sądy stwierdziły, że powodowi przysługuje odszkodowanie jedynie za grudzień 2019 r., w którym biegł termin wypowiedzenia Umowy (Umowa nie uległa jeszcze rozwiązaniu), a wysokość tego odszkodowania należy określić na podstawie średniego wynagrodzenia powoda w okresie wykonywania Umowy (art. 471 w związku z art. 361 k.c. i art. 322 k.p.c.).

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego wniósł powód, zaskarżając go w całości. Zarzucił naruszenie prawa materialnego, tj. art. 65 § 1 i 2, art. 746 § 1 zd. 2 *in fine*, art. 76, art. 77 § 1 i art. 471 k.c. oraz art. 746 § 1 k.c., jak również naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 247 k.p.c. Wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd Apelacyjny w Warszawie oraz o zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zaskarżony wyrok Sądu Apelacyjnego został wydany w składzie jednoosobowym z udziałem sędziego delegowanego - Sędziego Sądu Okręgowego X. Y., który został powołany do pełnienia urzędu sędziego Sądu Okręgowego w

postępowaniu nominacyjnym przeprowadzonym z udziałem Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r. poz. 3; dalej – „Nowelizacja ustawy o KRS”). Zgodnie zaś z uchwałą składu połączonych Izb Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA I-4110-1/20, OSNC 2020, nr 4, poz. 34 (dalej – „Uchwała połączonych Izb”), sprzeczność składu sądu z przepisami prawa w rozumieniu art. 379 pkt 4 k.p.c. zachodzi także wtedy, gdy w składzie sądu bierze udział osoba powołana na urząd sędziego w sądzie powszechnym albo wojskowym na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami Nowelizacji ustawy o KRS, jeżeli wadliwość procesu powoływania prowadzi, w konkretnych okolicznościach, do naruszenia standardu niezawisłości i bezstronności w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. Uchwała ta uzyskała status zasady prawnej, zgodnie z art. 87 § 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (obecnie tekst jedn. Dz. U. z 2024 r., poz. 622; dalej – „u.S.N.”), a Sąd Najwyższy nie odstąpił od niej w przepisany trybie, w związku z czym wiąże wszystkie składy tego Sądu (art. 88 u.S.N.). Jest tak mimo wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 kwietnia 2020 r., U 2/20 (OTK-A 2020, poz. 61), co szczegółowo i przekonująco wyjaśniono w licznych orzeczeniach Sądu Najwyższego (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 26 maja 2020 r., III KK 75/20 i IV KK 110/20, z dnia 22 grudnia 2020 r., IV KK 516/20, z dnia 21 maja 2020 r., III KO 15/20, z dnia 16 września 2021 r., I KZ 29/21, OSNK 2021, nr 10, poz. 41, z dnia 29 września 2021 r., V KZ 47/21 i II KO 30/21, z dnia 30 grudnia 2021 r., I CSK 197/20, niepubl., z dnia 18 stycznia 2022 r., I KZ 61/21, z dnia 21 stycznia 2022 r., III CO 6/22 i III CO 37/22, niepubl., z dnia 12 maja 2022 r., V KO 37/22, niepubl., z dnia 25 sierpnia 2022 r., II PUB 2/22, niepubl., z dnia 14 września 2022 r., I KZP 7/22, niepubl., z dnia 3 października 2022 r., III PUB 3/22, niepubl., z dnia 21 grudnia 2022 r., II PUB 1/22, niepubl., z dnia 27 lutego 2023 r., II KB 10/22, niepubl., z dnia 16 maja 2023 r., V KK 340/22, niepubl., z dnia 18 maja 2023 r., II KK 186/23, niepubl. i z dnia 14 czerwca 2023 r., III UZP 4/23, niepubl.; wyroki Sądu Najwyższego z dnia

26 lipca 2022 r., III KK 404/21, niepubl., z dnia 8 lutego 2024 r., II CSKP 1439/22, niepubl., z dnia 12 marca 2024 r., II KK 319/23, niepubl., z dnia 17 kwietnia 2024 r., III KS 13/24, niepubl. i z dnia 25 kwietnia 2024 r., I PSKP 13/23, OSNP 2024, nr 10, poz. 97, uchwała Sądu Najwyższego z dnia 5 kwietnia 2022 r., III PZP 1/22, OSNP 2022, nr 10, poz. 95, uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 22 czerwca 2022 r., I KZP 2/22, OSNKW 2022, nr 6, poz. 22). W szczególności dlatego, że uchwały Sądu Najwyższego nie są źródłem prawa i nie mają charakteru normatywnego, a tym samym próba ingerencji w tym obszarze przez Trybunał Konstytucyjny narusza obowiązujące zasady ustrojowe i łamie regulacje konstytucyjne wyrażone w art. 175 i art. 183 ust. 1 Konstytucji RP, wkraczając w sferę orzeczniczą, do czego Trybunał Konstytucyjny nie ma uprawnień.

Pełna aktualność Uchwały połączonych Izb znalazła potwierdzenie również na płaszczyźnie prawnomiędzynarodowej (por. wyroki Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 22 lipca 2021 r., skarga nr 43447/19, Reczkowicz przeciwko Polsce, §§ 259-263, z dnia 8 listopada 2021 r., skargi nr 49868/19 i 57511/19, Dolińska-Ficek i Ozimek przeciwko Polsce, §§ 314-319, z dnia 3 lutego 2022 r., skarga nr 1469/20, Advance Pharma Sp. z o.o. przeciwko Polsce, § 318, z dnia 6 października 2022 r., skarga nr 35599/20, Juszczyszyn przeciwko Polsce, § 210 w związku z §§ 195, z dnia 6 lipca 2023 r., skargi nr 21181/19 i 51751/20, Tuleya przeciwko Polsce, § 342-344 w związku z §§ 335-336 oraz z dnia z 23 listopada 2023 r., skarga nr 50849/21, Wałęsa przeciwko Polsce, § 176 w związku z §§ 169-170). Także w tym sensie, że Europejski Trybunał Praw Człowieka wielokrotnie wyraził stanowisko, iż procedura powołań na stanowiska sędziowskie z udziałem Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej Nowelizacją ustawy o KRS, jako organu pozbawionego niezależności od władz ustawodawczej i wykonawczej, jest sama z siebie niezgodna z art. 6 ust. 1 Konwencji, a jako taka oznacza immanentną i fundamentalną wadliwość procedury powołań na stanowiska sędziowskie, pozbawiającą sąd złożony z powołanych w ten sposób sędziów atrybutu sądu niezawisłego i bezstronnego, ustanowionego ustawą (por. wyroki z dnia 22 lipca 2021 r., skarga nr 43447/19, Reczkowicz przeciwko Polsce, zwłaszcza §§ 227-284, z dnia 8 listopada 2021 r., skargi nr 49868/19 i 57511/19, Dolińska-Ficek i Ozimek przeciwko Polsce, zwłaszcza §§ 320, 348-350, 353-355 oraz 357, z dnia 3 lutego 2022 r., skarga

nr 1469/20, Advance Pharma Sp. z o.o. przeciwko Polsce, § 318-353, z dnia 6 października 2022 r., skarga nr 35599/20, Juszczyszyn przeciwko Polsce, §§ 195-215, z dnia 6 lipca 2023 r., skargi nr 21181/19 i 51751/20, Tuleya przeciwko Polsce, § 335-344, z dnia z 23 listopada 2023 r., skarga nr 50849/21, Wałęsa przeciwko Polsce, zwłaszcza §§ 320-324, gdzie Trybunał z jednej strony wskazał m.in., że podstawowym problemem systemowym leżącym u podstaw naruszeń art. 6 ust. 1 Konwencji jest wadliwa procedura powoływania sędziów z udziałem KRS ukształtowanej Nowelizacją ustawy o KRS, która „z natury rzeczy i w sposób ciągły wpływa na niezawisłość powoływanych w ten sposób sędziów” - co ma konsekwencje także dla powoływania sędziów sądów powszechnych, dotkniętych tą samą wadą systemową – a z drugiej strony zaaprobował ocenę Sądu Najwyższego wyrażoną w Uchwale połączonych Izb, że chociaż brak niezależności zreformowanej KRS generalnie skutkuje wadami podważającymi niezawisłość i bezstronność sądu, to skutki tego różnią się w zależności od rodzaju sądu i jego miejsca w strukturze sądownictwa, oraz wspomniał, iż jednym ze sposobów zaradzenia kwestii prawomocnych wyroków wydanych już przez składy orzekające, w których zasiadali sędziowie powołani na wniosek KRS, i skutków takich wyroków w polskim porządku prawnym, jest uwzględnienie ogólnych konkluzji Sądu Najwyższego dotyczących stosowania Uchwały połączonych Izb, oraz z dnia 9 maja 2025 r., skarga nr 56297/21, Sadowski przeciwko Polsce, zwłaszcza § 93).

Stanowisko Europejskiego Trybunału Praw Człowieka oddziałuje także na prawo krajowe, zważywszy, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego art. 45 ust. 1 Konstytucji i art. 6 ust. 1 Konwencji – oba gwarantujące prawo do sądu - obejmują identyczną treść (wyroki Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 marca 2014 r., K 6/13, OTK-A 2014, Nr 3, poz. 29 i z dnia 7 września 2004 r., P 4/04, OTK-A 2004, Nr 8, poz. 81), a zejście na poziomie ustawy zwykłej poniżej standardu konwencyjnego jest równoznaczne z niezgodnością takiego uregulowania z Konstytucją (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 19 lutego 2008 r., P 48/06, OTK-A 2008, nr 1 poz. 4; por. też postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 stycznia 2022 r., III CO 6/22 i tam przywoływane orzecznictwo).

Standard konwencyjny jest istotny również dla zakresu gwarancji prawnounijnych, jako że również Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej

wielokrotnie wyjaśniał, iż ze względu na to, iż w Karcie praw podstawowych zapisano prawa, które odpowiadają prawom zagwarantowanym w Konwencji, art. 52 ust. 3 tej Karty ma na celu zapewnienie koniecznej spójności między prawami w niej zawartymi a odpowiadającymi im prawami gwarantowanymi przez Konwencję w sposób nienaruszający autonomii prawa Unii, a art. 47 akapit drugi Karty praw podstawowych odpowiada art. 6 ust. 1 Konwencji, Trybunał jest zobowiązany dbać, aby dokonywana przez niego wykładnia art. 47 akapit drugi Karty praw podstawowych zapewniała poziom ochrony, który nie narusza poziomu ochrony gwarantowanego przez art. 6 ust. 1 EKPC, zgodnie z jego wykładnią dokonaną przez Europejski Trybunał Praw Człowieka (por. np. wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 26 marca 2020 r., C-542/18 RX i C-543/18 RX, Simpson przeciwko Radzie i HG przeciwko Komisji, pkt 72 i n., z dnia 6 października 2021 r., C-487/19, W.Ż., pkt 123 i n. oraz z dnia 29 marca 2022 r., C-132/20, Getin Noble Bank, pkt 116 i n.).

Korelatem konstytucyjnych, konwencyjnych i prawnounijnych gwarancji prawa do sądu jest m.in. obowiązek zbadania przez sąd z urzędu, czy w konkretnej sprawie skład sądu zapewnia stronom prawo do sądu gwarantowane w art. 45 ust. 1 Konstytucji, art. 6 ust. 1 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych wolności oraz art. 47 Karty praw podstawowych (zob. por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 lipca 2024 r., II CSKP 1857/22; por. też wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 1 lipca 2008 r., C-341/06 P i C-342/06 P, Chronopost SA i in. przeciwko Komisja Wspólnot Europejskich i Republika Francuska, pkt 46, z 26 marca 2020 r., C-542/18 RX-II i C-543/18 RX-II, Erik Simpson przeciwko Radzie Unii Europejskiej i HG przeciwko Komisji Europejskiej, pkt 57, z dnia 24 marca 2022 r., C-130/21 P, Lukáš Wagenknecht przeciwko Komisji Europejskiej, pkt 15, z dnia 29 marca 2022 r., C-132/20, Getin Noble Bank, pkt 113, z których wynika, że każdy sąd jest zobowiązany zbadać z urzędu, czy ze względu na swój skład spełnia on gwarancje dostępu do niezawisłego i bezstronnego sądu ustanowionego uprzednio na mocy ustawy, jeżeli pojawia się w tym względzie poważna wątpliwość; badanie takie jest nieodzowne w kontekście zaufania, jakie powinny wzbudzać u jednostki sądy w społeczeństwie demokratycznym; to samo dotyczy zbadania czy inny sędzia albo sąd orzekający w sprawach z zakresu prawa Unii spełniają wymogi wynikające

z art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE i z art. 47 karty praw podstawowych, dotyczące niezawisłości, bezstronności i uprzedniego ustanowienia na mocy ustawy odnośnych sądów i sędziów – por. np. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 5 czerwca 2023 r., C-204/21, skarga Komisji przeciwko Polsce, pkt 201).

Korelatem tych gwarancji jest również obowiązek prokonstytucyjnej, prokonwencyjnej i prounijnej wykładni przepisów krajowych w postępowaniach sądowych w celu ochrony gwarantowanych praw, co jest szczególnie istotne wówczas, gdy ustawodawca krajowy uchyla się od obowiązku zmiany przepisów w celu urzeczywistnienia wymaganego standardu. Ponadto z zasady pierwszeństwa prawa Unii Europejskiej wynika dla sądu krajowego, do którego kompetencji należy stosowanie przepisów prawa Unii, obowiązek zapewnienia pełnej skuteczności tego prawa w zawisłym przed nim sporze, z czym wiąże się nakaz odstąpienia od stosowania wszelkich uregulowań lub praktyk krajowych, które są sprzeczne z bezpośrednio skutecznym przepisem prawa Unii, bez konieczności żądania uprzedniego zniesienia tych uregulowań lub praktyk w drodze ustawodawczej lub w jakimkolwiek innym trybie konstytucyjnym oraz bez konieczności oczekiwania na takie uchylene. Dotyczy to m.in. art. 47 KPP, który ma skutek bezpośredni (wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 5 czerwca 2023 r., C-204/21, skarga Komisji przeciwko Polsce, pkt 228 i 229).

W tej sytuacji, mając także na względzie, że w myśl art. 398¹³ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy bierze z urzędu pod rozwagę - w granicach zaskarżenia - nieważność postępowania, zaistniała konieczność oceny, czy wadliwość procesu powołania Sędziego tworzącego skład Sądu Apelacyjnego prowadziła w niniejszej sprawie do naruszenia standardu niezawisłości i bezstronności w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. Przy czym ocena ta powinna uwzględniać wskazówki sformułowane w uzasadnieniu Uchwały połączonych Izb (pkt. 47-53), zgodnie z którymi doniosłe znaczenie w tym kontekście ma stopień wadliwości postępowania konkursowego, okoliczności odnoszące się do sędziego biorącego w nich udział oraz charakter konkretnej sprawy, w której orzekał sąd z jego udziałem, a wpływ tych czynników na postrzeganie sędziego jako bezstronnego i niezawisłego, sądu zaś z jego udziałem

- jako niezależnego, należy rozpatrywać z odwołaniem do wzorca normatywnego modelowego obserwatora mającego dostateczne rozeznanie w istotnych okolicznościach, a nie do subiektywnych przekonań samego sędziego, stron konkretnego postępowania czy też opinii publicznej w konkretnej sprawie; faktyczne postrzeganie sądu w opinii publicznej jest zaledwie jednym z czynników. W odniesieniu do szczególnych okoliczności dotyczących samego sędziego oraz stopnia wadliwości postępowania konkursowego Sąd Najwyższy wyjaśnił (por. pkt 52-53 uzasadnienia Uchwały połączonych Izb), że uzasadnione wątpliwości podważające dochowanie standardu bezstronności i niezawisłości występują wówczas, gdy sędzia ten zaangażowany był bezpośrednio przed powołaniem na urząd, w jednostkach podległych Ministrowi Sprawiedliwości lub innym organach władzy wykonawczej lub Krajowej Radzie Sądownictwa, w czasie, w którym kierownictwo organów zwierzchnich tych jednostek kształtowane było przez większość parlamentarną uchwalającą Nowelizację ustawy o KRS. Nie bez znaczenia jest publiczna akceptacja sędziego niekonstytucyjnych działań organów władzy wykonawczej wobec sądów czy utraty przez Krajową Radę Sądownictwa przymiotu niezależności, które mogą wskazywać na zależność między wskazaniem danego kandydata przez Krajową Radę Sądownictwa jako osoby mającej być powołaną do pełnienia urzędu a ujawnioną przychylnością wobec środowisk politycznych, które uzyskały dominujący wpływ na prace tej Rady. Na zależność tę mogą również wskazywać inne wadliwości w postępowaniu o powołanie do pełnienia urzędu, w tym pozytywne rozstrzygnięcie konkursów na urząd sędziego na rzecz osób uzyskujących awanse o charakterze administracyjnym w strukturze sądownictwa w drodze arbitralnych decyzji Ministra Sprawiedliwości, uzyskanie wskazania Rady na urząd sędziego przy braku opinii organów samorządu sędziowskiego, lub po uzyskaniu opinii wyraźnie ukazującej brak poparcia kandydatury, w szczególności poprzez nieuzyskanie większości głosów poparcia lub uzyskanie wyraźnie niższego poparcia niż inny kandydat startujący w tym samym konkursie, a bez racjonalnego uzasadnienia takiej decyzji, albo po wcześniejszym uzyskaniu przez kandydata delegacji do sądu wyższego rzędu na podstawie arbitralnej decyzji Ministra Sprawiedliwości, niemającej racjonalnego uzasadnienia merytorycznego związanego z jakością pracy danego sędziego lub też bez takiej delegacji,

w przypadku niskiej jakości tej pracy. W przypadku sędziów przedstawianych do awansowania przez Krajową Radę Sądownictwa Sąd Najwyższy wyjaśnił, że istotne znaczenie ma charakter awansu, w szczególności to, jak szybko do niego doszło oraz na jakie stanowisko awansował dany sędzia.

Rozpatrując w świetle tych wskazówek stopień wadliwości postępowania konkursowego w przypadku Sędziego X. Y. oraz odnoszące się do niego okoliczności, należało uwzględnić ustalenia poczynione także na podstawie dokumentacji dotyczącej przebiegu postępowania konkursowego na stanowisko sędziego w Sądzie Okręgowym w O. (M.P. z 2019 r., poz. [...]) oraz późniejszego postępowania w sprawie powołania do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego sądu apelacyjnego w Sądzie Apelacyjnym w Warszawie (M.P. z 2021 r., poz. [...]).

Z materiału dowodowego wynika, że w latach 1997-1999 odbył on etatową aplikację sądową w okręgu Sądu Okręgowego w O., kończąc ją egzaminem sędziowskim z łącznym wynikiem dobrym. Z dniem 20 października 1999 r. został mianowany przez Ministra Sprawiedliwości asesorem sądowym w Sądzie Rejonowym w K., a następnie - na swój wniosek – został z dniem 1 stycznia 2001 r. przeniesiony na stanowisko asesora sądowego w Sądzie Rejonowym w O.. Postanowieniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia [...] 2003 r. został powołany do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego Sądu Rejonowego w O.. Do 31 października 2008 r. orzekał w Wydziale Gospodarczym, a od 1 listopada 2008 r. - w Wydziale Cywilnym tego Sądu. Od 1 lutego do 19 marca 2012 r. oraz od 1 czerwca 2013 r. do 30 czerwca 2014 r. pełnił funkcję Zastępcy Przewodniczącego I Wydziału Cywilnego. Z kolei od 1 lipca do 31 grudnia 2015 r. był delegowany do orzekania w V Wydziale Gospodarczym Sądu Okręgowego w O.. Kilkanaście razy orzekał w Sądzie Okręgowym w O. w ramach jednodniowych delegacji. W okresie od 1 kwietnia do 10 grudnia 2018 r. został przydzielony do orzekania w wymiarze 1/4 etatu w VIII Wydziale Gospodarczym Krajowego Rejestru Sądowego Sądu Rejonowego w O., pełniąc w tym okresie również funkcję Przewodniczącego tego Wydziału.

Do pełnienia urzędu sędziego Sądu Okręgowego w O. został powołany na podstawie postanowienia Prezydenta RP z dnia [...] 2020 r., w wyniku konkursu

zainicjowanego obwieszczeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 4 stycznia 2019 r. (Monitor Polski z 2019 r., poz. [...]) i zakończonego uchwałą Krajowej Rady Sądownictwa nr [...] r. z dnia [...] 2020 r. w przedmiocie przedstawienia wniosku o jego powołanie do pełnienia urzędu na jedno wolne stanowisko sędziego Sądu Okręgowego w O. (dalej – „Uchwała KRS”). Uchwała ta oraz nominacja miały zatem miejsce już po podjęciu przez Sąd Najwyższy Uchwały połączonych Izb, wskazującej na wadliwość tego postępowania.

Trzeba też wziąć pod uwagę, że Uchwała KRS została podjęta mimo braku opinii właściwego zgromadzenia sędziów o jego kandydaturze. Zgromadzenie Ogólne Sędziów Apelacji Białostockiej bowiem podjęło w dniu 25 listopada 2019 r. uchwałę (Uchwała nr 1) - w związku z wydanym przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej w dniu 19 listopada 2019 r. wyrokiem w połączonych sprawach C-585/18, C-624/18 i C-625/18 – o wstrzymaniu się z opiniowaniem kandydatów do pełnienia urzędu na stanowiskach sędziów na obszarze apelacji białostockiej do czasu rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy spraw o sygnaturach III PO 7/18, III PO 8/18 oraz III PO 9/18 i wyjaśnienia wątpliwości związanych z procesem wyłaniania sędziowskich członków obecnej Krajowej Rady Sądownictwa i wpływu, jaki wywiera sposób wyboru tej części Rady na prawo obywatela do niezawisłego i bezstronnego sądu. Wcześniej zaś, w dniu 3 września 2019 r., Kolegium Sądu Apelacyjnego w Białymstoku zaopiniowało negatywnie - mimo pozytywnej opinii Prezesa Sądu Rejonowego w O. [...] z dnia 16 kwietnia 2019 r. oraz pozytywnej opinii sędziego Sądu Okręgowego w O. [...] z dnia 26 kwietnia 2019 r. - kandydaturę Sędziego (2 głosy „za”, 4 głosy „przeciw”).

Nie można też pominąć, że w toku postępowania konkursowego Sędzia X. Y. został delegowany do pełnienia czynności administracyjnych w Ministerstwie Sprawiedliwości, gdzie powierzono mu obowiązki głównego specjalisty w Departamencie Kadr i Organizacji Sądów Powszechnych Wojskowych. Delegacja ta trwała od 1 września 2019 r. do 31 marca 2021 r. W konsekwencji, mimo nominacji na stanowisko sędziego Sądu Okręgowego w O. i przydzielenia go do orzekania - zarządzeniem Prezesa Sądu Okręgowego w O. z dnia 27 stycznia 2021 r. – w IX Wydziale Cywilnym Odwoławczym, nie miał przydzielonych w tym czasie spraw i faktycznie nie orzekał w tym Sądzie.

W dniu 1 kwietnia 2021 r., a więc bezpośrednio po zakończeniu delegacji w Ministerstwie Sprawiedliwości, został delegowany do pełnienia obowiązków sędziego w Sądzie Apelacyjnym w Warszawie, gdzie orzekał w VII Wydziale Gospodarczym i Własności Intelektualnej. W czasie tej delegacji zapadł zaskarżony wyrok.

Ustalone okoliczności wskazują, że o ile w czasie poprzedzającym postępowanie nominacyjne na urząd sędziego Sądu Okręgowego w O. kariera zawodowa sędziego X. Y. rozwijała się w sposób dość typowy – na urząd sędziego Sądu Rejonowego został powołany w niebudzących wątpliwości procedurach, a zatem posiadał już status sędziego w rozumieniu konstytucyjnym (por. pkt 49 uzasadnienia Uchwały połączonych Izb) - o tyle później doszło do jej swoistego przyspieszenia, które w opinii modelowego obserwatora może wywoływać wątpliwości co do jego bezstronności i niezawisłości, sądu zaś z jego udziałem - jako niezależnego, w szczególności względem władzy wykonawczej. Wprawdzie z Uchwały połączonych Izb wynika, że sam udział w postępowaniu konkursowym przed Krajową Radą Sądownictwa w kształcie nadanym Nowelizacją ustawy o KRS nie czyni tych wątpliwości wystarczająco uzasadnionymi, jednakże *in casu* wpływają na to dodatkowe okoliczności. W tym zakresie należy wymienić negatywną opinię Kolegium Sądu Apelacyjnego w Białymstoku o jego kandydaturze, niewycofanie zgłoszenia konkursowego mimo uchwały Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Apelacji Białostockiej z dnia 25 listopada 2019 r. o wstrzymaniu się z opiniowaniem kandydatów do pełnienia urzędu na stanowiskach sędziów na obszarze apelacji białostockiej, a także mimo Uchwały połączonych Izb. W tym bowiem czasie Sędzia musiał mieć już świadomość, że uczestniczy w procedurze wzbudzającej zasadnicze zastrzeżenia co do jej prawidłowości (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 lipca 2024 r., II CSKP 1857/22, niepubl.). Kolejną okolicznością jest rozpoczęta w toku postępowania nominacyjnego delegacja do pełnienia czynności administracyjnych w Ministerstwie Sprawiedliwości, a także – i jest to czynnik o szczególnie doniosłym znaczeniu w kontekście niniejszego postępowania – rozpoczęta bezpośrednio po niej delegacja do pełnienia obowiązków sędziego w Sądzie Apelacyjnym w Warszawie. Oznacza ona bowiem, że sędzia X. Y. został delegowany do Sądu Apelacyjnego w Warszawie, mimo iż po nominacji na urząd sędziego Sądu

Okręgowego w O. nie podjął czynności orzeczniczych w swym macierzystym Sądzie i nie nabył związanego z tym, niezbędnego doświadczenia.

Nie bez znaczenia są także konkretne okoliczności dotyczące postępowania apelacyjnego zakończonego wydaniem zaskarżonego wyroku. Rozważając charakter sprawy, w której zapadł zaskarżony wyrok Sądu Apelacyjnego, należało odnotować – zgodnie ze wskazaniami Uchwały połączonych Izb (por. pkt 50 uzasadnienia) – że sprawa ta była całkowicie wolna od czynników, które mogłyby potęgować wątpliwości co do dochowania wymaganych standardów, nic bowiem nie wskazuje na to, aby była to sprawa istotna z punktu widzenia władzy politycznej – w szczególności nie dotyczy ona interesów majątkowych Skarbu Państwa, lecz interesów majątkowych między podmiotami prywatnymi, w żaden dostrzegalny sposób nie powiązanymi z tą władzą – lub sprawa mogąca wzbudzać szczególne zainteresowanie opinii publicznej oraz polityków, zwłaszcza związanych bezpośrednio z dominującą we władzy ustawodawczej i wykonawczej siłą polityczną. Władze polityczne nie formułowały wobec Sądu żadnych oczekiwań co do kształtu rozstrzygnięcia.

Natomiast ocena faktycznego postrzegania Sądu przez strony niniejszego postępowania (por. pkt 51 uzasadnienia Uchwały połączonych Izb) nie może prowadzić do jednoznacznych rezultatów. Wprawdzie żadna ze stron nie złożyła wniosku o wyłączenie Sędziego X. Y. od rozpoznania sprawy ani nie formułowała żadnych zastrzeżeń w tym względzie – co mogłoby świadczyć o braku wątpliwości co do spełnienia wymaganego standardu niezawisłości i bezstronności Sędziego oraz niezależności Sądu – jednakże nie można pomijać, że wniosek taki i zastrzeżenia nie miały w praktyce widoków powodzenia, gdyż zgodnie z obowiązującym już w toku postępowania apelacyjnego art. 42a § 2 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (ówcześnie tekst jedn. Dz. U. z 2019 r., poz. 52 ze zm.; dalej – „u.s.p.”) niedopuszczalne było ustalanie lub ocena przez sąd powszechny lub inny organ władzy zgodności z prawem powołania sędziego lub wynikającego z tego powołania uprawnienia do wykonywania zadań z zakresu wymiaru sprawiedliwości, z czym wiązał się art. 107 § 1 pkt 3 u.s.p. przewidujący odpowiedzialność dyscyplinarną sędziego m.in. za działania kwestionujące istnienie stosunku służbowego sędziego, skuteczność powołania

sędziego, lub umocowanie konstytucyjnego organu Rzeczypospolitej Polskiej. Ponadto w myśl art. 26 u.S.N. rozpoznawanie wniosków dotyczących wyłączenia sędziego, obejmujących zarzut braku niezależności sądu lub braku niezawisłości sędziego należały do właściwości Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych (§ 2) - a więc Izby złożonej w całości z sędziów powołanych z udziałem Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej przepisami Nowelizacji ustawy o KRS (wadliwie), co sprawiało, iż sędziowie ci mieli orzekać pośrednio we własnej sprawie (por. wyroki Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 8 listopada 2021 r., skargi nr 49868/19 i 57511/19, Dolińska-Ficek i Ozimek przeciwko Polsce, zwłaszcza §§ 334-335 i 337 oraz z dnia 23 listopada 2023 r., skarga nr 50849/21, Wałęsa przeciwko Polsce, zwłaszcza §§ 324 lit. b; por. też wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 5 czerwca 2023 r., C-204/21, skarga Komisji przeciwko Polsce, pkt 263-292) – przy czym wnioski te miały być pozostawiane bez rozpoznania, jeżeli obejmowały ustalenie oraz ocenę zgodności z prawem powołania sędziego lub jego umocowania do wykonywania zadań z zakresu wymiaru sprawiedliwości (§ 3). Z drugiej strony trzeba zwrócić uwagę, że wydając zaskarżony wyrok na posiedzeniu niejawnym Sąd Apelacyjny – mimo ciążącego na nim obowiązku zbadania z urzędu, czy w konkretnej sprawie skład sądu zapewnia stronom prawo do sądu gwarantowane w art. 45 ust. 1 Konstytucji, art. 6 ust. 1 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych wolności oraz art. 47 Karty praw podstawowych – nie ustosunkował się w żaden sposób do kwestii prawidłowości składu, tym bardziej w sposób wskazany w Uchwale połączonych Izb. Nie zwrócił również uwagi stronom postępowania na istniejące w tym względzie wątpliwości i nie wezwał ich do zajęcia stanowiska w tej sprawie.

Ważąc przedstawione czynniki, należało także uwzględnić, że zgodnie z Uchwałą połączonych Izb w przypadku sądów wyższego szczebla w strukturze organizacyjnej organów wymiaru sprawiedliwości, które mogą sprawować funkcję kontroli instancyjnej w odniesieniu do czynności i orzeczeń sądów niższych – a takim sądem jest Sąd Apelacyjny w Warszawie - za obowiązujący trzeba przyjąć wyższy poziom wymagań w zakresie minimalnych warunków bezstronności i niezawisłości (por. pkt 48 uzasadnienia Uchwały połączonych Izb).

Ponadto, choć – jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w uzasadnieniu Uchwały trzech Izb (por. pkt 53) – następcza kontrola spełnienia standardu bezstronności i niezawisłości sądu dokonywana jest w konkretnym postępowaniu i ma charakter kontroli sądu, nie zaś poszczególnego sędziego, w związku z czym ustalenie w tym postępowaniu, że sąd z udziałem konkretnego sędziego nie spełnił standardu bezstronności i niezawisłości, nie jest wiążące w innej sprawie, w której ten sam sędzia uczestniczył w składzie sądu, jednakże ocena taka powinna być zawsze wzięta pod uwagę. Z tego względu *in casu* Sąd Najwyższy nie mógł pominąć, że udział Sędziego X. Y. w składzie Sądu Apelacyjnego w Warszawie był już uznany za przyczynę nieważności postępowania – ze względu na sprzeczność składu sądu z przepisami prawa w rozumieniu art. 379 pkt 4 k.p.c. - w sprawie zakończonej wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 25 lipca 2024 r., II CSKP 1857/22.

Całokształt wskazanych czynników uzasadnia wątpliwości co do tego, czy *in casu* skład Sądu Apelacyjnego z udziałem Sędziego X. Y. spełnił minimalne wymagania dla zachowania niezawisłości i bezstronności.

Trzeba też zwrócić uwagę, że uzasadnione wątpliwości co do zgodności składu sądu orzekającego z przepisami prawa (por. art. 379 pkt 4 k.p.c.) potęguje okoliczność, że zaskarżony wyrok został wydany przez Sąd drugiej instancji w składzie jednego sędziego. Wprawdzie w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 26 kwietnia 2023 r., III PZP 6/22 (OSNP 2023, nr 10, poz. 104) - zasada prawna, zgodnie z którą rozpoznanie sprawy cywilnej przez sąd drugiej instancji w składzie jednego sędziego ukształtowanym na podstawie art. 15zzs1 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczegółowych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (tekst jedn. Dz. U. z 2021 r. poz. 2095 ze zm.) ogranicza prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP), ponieważ nie jest konieczne dla ochrony zdrowia publicznego (art. 2 i art. 31 ust. 3 Konstytucji RP) i prowadzi do nieważności postępowania (art. 379 pkt 4 k.p.c.), Sąd Najwyższy zastrzegł, że wykładnia ta obowiązuje od dnia jej podjęcia, jednakże nie oznacza to, iż wcześniejsze uchybienie jest całkowicie pozbawione znaczenia. *In casu* bowiem nie można pomijać, że zaskarżony wyrok został nie tylko wydany w składzie jednoosobowym, ale ponadto z udziałem

Sędziego delegowanego do Sądu Apelacyjnego, który po nominacji na urząd sędziego Sądu Okręgowego w O. w ogóle nie podjął czynności orzeczniczych w swym macierzystym Sądzie – pozostawał nadal na delegacji w Ministerstwie Sprawiedliwości – co nie tylko w zasadniczy sposób ograniczyło jego doświadczenie zawodowe istotne dla zagwarantowania prawa stron do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy, ale może także dodatkowo uzasadniać wątpliwości z punktu widzenia objęcia ich gwarancjami niezawisłości i bezstronności (por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 16 listopada 2021 r., w połączonych sprawach od C -748/19 do C-754/19, Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim, zwłaszcza pkt 70-87 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 grudnia 2023 r., II CSKP 2186/22, niepubl.).

Wszystko to przemawia za stwierdzeniem, że postępowanie przed Sądem Apelacyjnym w Warszawie, w którym zapadł wyrok zaskarżony skargą kasacyjną, było prowadzone w warunkach nieważności postępowania spowodowanej sprzecznością składu sądu z przepisami prawa w rozumieniu art. 379 pkt 4 k.p.c. Z tych względów, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

Monika Koba

Dariusz Dończyk

Roman Trzaskowski

[r.g.]

[a.ł.]